

CZU 821.135.1.09(047.53)=135.1

„ÎNCĂ MAI CRED CĂ BIBLIOTECILE VOR SALVA LUMEA”: RAI A ROGAC ÎN DIALOG CU ACAD. GHEORGHE PĂUN

Breviar biografic

Acad. Gheorghe Păun s-a născut la 6 decembrie 1950 (Cicănești-Argeș). A absolvit Facultatea de Matematică a Universității din București (1974). În 1977, la aceeași facultate, și-a susținut teza de doctorat sub conducerea profesorului Solomon Marcus. Burse, stagii de cercetare, invitații și conferințe la universități din numeroase țări din Europa, Asia, America de Nord. Principalele domenii de cercetare: teoria limbajelor formale, calculabilitate pe bază de ADN și calculabilitate membranară/celulară (*membrane computing*). Ultimul domeniu este inițiat de Gh. Păun, iar modelele respective se numesc „sisteme P” (de la numele lui). Este cel mai citat informatician din România.

A fost ales membru corespondent al Academiei Române în 1997 și membru titular în 2012. A susținut discursul de recepție „Căutând calculatoare în celula biologică. După douăzeci de ani” în 2014. Este membru al Academiei Europei (Academia Europaea, Londra) (din 2006) și membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (din 2023). A primit mai multe titluri și distincții, în România (de pildă, Steaua României în grad de Cavaler) și în alte țări (de pildă, Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei).

Este membru al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, a publicat multe cărți de literatură, eseuri, jocuri logice. A introdus jocul de go în România, a fost primul președinte al federației naționale de profil. Din 2010, editează revista lunară de cultură *Curtea de la Argeș*, cu distribuție în România și alte teritorii locuite de români. A ridicat la Curtea de Argeș monumente dedicate lui Eminescu și lui Urmuz (născut aici și promovat în Anul Urmuz 2023).

***

Raia ROGAC: Domnule academician Gheorghe Păun, parcă mai ieri a fost ziua când, „de la Basarabi în Basarabia”, ați descins la Academia de Științe a Moldovei cu o mică delegație

pentru a lansa splendida revistă *Curtea de la Argeș* (de la nașterea căreia, în curând, se vor împlini 15 ani – o frumoasă vârstă a adolescenței). Atunci, regretatul Nicolae Dabija, între altele, a spus providențial: de la Podul de Flori și Podul de Carte, iată că am ajuns și la Podul de Reviste. Se avea în vedere *Curtea de la Argeș* și *Literatura și Arta*. Deci, sunteți unul din arhitecții acestui Pod. Din an în an, acesta devine tot mai consolidat. Recent, el s-a completat și cu revista *Realități culturale* din Chișinău. Ce ne puteți spune în acest sens?

Gheorghe PĂUN: Era în toamna anului 2011, pe 12 octombrie, când dr. hab. Svetlana Cojocaru, acum vicepreședinte al AȘM, a organizat lansarea revistei la Chișinău, dumneaei fiind încă de la început membră a consiliului de redacție. *Curtea de la Argeș* a fost explicit concepută ca revistă de cultură panromânească, cu colaboratori de pe ambele maluri ale Prutului, ba și mai de departe. Chiar în primul număr, am avut semnătura acad. Mihai Cimpoi, în al doilea număr i s-a alăturat regretatul acad. Petru Soltan, au urmat mulți alți prieteni de la Chișinău. Am verificat cu prilejul acestui interviu: Raia Rogac a apărut pentru prima dată în numărul din decembrie 2011, de mai multe ori norocoasă fiind întâlnirea amintită mai devreme, nu numai pentru că atunci l-am cunoscut pe Nicolae Dabija (că atunci s-a născut Podul de Reviste), ci și pentru că atunci revista a câștigat un colaborator de nădejde din Chișinău, cu articole care au completat deja două volume consistente apărute în „Biblioteca Revistei *Curtea de la Argeș*” – v-am numit pe dumneavoastră, desigur, cu cele două volume frumos intitulate *Zidari întru veșnicirea neamului*. Podul de Reviste s-a consolidat. În timp, s-au alăturat acestei inițiative mai multe publicații din România și din Basarabia, ba chiar și din Voievodina-Serbia. Au avut loc întâlniri la Curtea de Argeș și în orașele vecine, precum și la Chișinău, iar rubrica „Podul de Reviste” este practic

permanentă în *Curtea de la Argeș*. Firesc și necesar – aș reaminti o vorbă a regretatului Nicolae, spunând că ceea ce avem nevoie în primul rând este să ne cunoaștem mai bine unii pe alții. În acest context, obișnuiesc însă să adaug că tare m-aș bucura dacă nu ar mai fi nevoie de asemenea poduri peste Prut... Să sperăm că așteptata intrare în UE a Republicii Moldova va fi un prim pas în această direcție.

R.R.: Personal, venită la acel eveniment cultural, ca la multe altele, n-am bănuțit că voi deveni un colaborator fidel pentru întreaga perioadă. Am putut observa că revista ajunge nu numai în Basarabia, grație efortului dumneavoastră, dar și în alte țări unde sunt români și este citită și apreciată. Un bun colaborator al revistei este chiar președintele Academiei Române – Ioan-Aurel Pop... Cred că numărul colaboratorilor a crescut considerabil. Dar al abonaților?

Gh.P.: Revista ajunge în Basarabia, în Voievodina, în Maramureșul ucrainean, dar pe internet se citește în multe alte țări, pentru că o arhivă completă se găsește la www.curteadelaarges.ro. Colaboratori are din Canada și Suedia până în Noua Zeelandă – nu numai români (prieteni și colaboratori dinspre matematică din India, Japonia, Cehia, SUA, Elveția, Polonia mi-au trimis articole în engleză, pe care le-am tradus în română pentru revistă). Din Academia Română am fost bucuros-onorat să am mulți colaboratori, nume mari ale culturii române: Solomon Marcus, Mircea Malița, Răzvan Theodorescu, actualul președinte acad. Ioan-Aurel Pop și încă mulți alții. Iar de la Chișinău, în afară de academicienii Petru Soltan și Mihai Cimpoi, am beneficiat de semnăturile unor personalități intrate în istoria Renașterii Basarabene, precum Ion Ungureanu și Nicolae Mățcaș, Valeriu Matei, ale altor oameni de cultură. Și, da, numărul colaboratorilor crește încontinuu, dar cel al abonamentelor este relativ constant: aproape nu sunt!... E și „vina” revistei, că are o bună pagină web, și se mai și distribuie complimentar colaboratorilor, prietenilor, bibliotecilor...

R.R.: În Republica Moldova, anul 2025 este declarat Anul Eminescu. *Curtea de la Argeș* inserează în fiecare număr articole din publicistica lui Mihai Eminescu, permanent mai publică studii și eseuri dedicate Marelui Luceafăr de mai mulți autori eminescologi, inclusiv dumneavoastră abordați această tematică... Oricine poate observa cât e de actual Eminescu după trecerea unui veac și jumătate...

Gh.P.: Aproape de la începuturi, revista reia la pagina a doua fragmente din publicistica lui Eminescu. Sunt articole parcă scrise azi de dimineață, dezarmant de actuale. Model de gazetărie angajată, patriotică, dar elegant scrisă, documentată, adesea cu un preambul teoretic. Cu o luciditate tipic eminesciană. Multe mai avem de învățat de la Domnul Eminescu. Eminescu face parte din identitatea românească, nici nu ne dăm seama cât de mult îi datorăm. Iar revista, pot spune că stă „Sub crugul Eminescului”, cum se intitulează o rubrică (realizată în funcție de materialele primite, dar, nu numai în „lunile aniversar-comemorative”, ianuarie și iunie). De scris, nu prea scriu despre Eminescu. În primul rând, din sficiune, pentru că nu este ușor a o face. S-a scris mult, eminescologia este deja o știință, la Chișinău aveți Congresul Mondial al Eminescologilor, fondat de acad. Mihai Cimpoi și Centrul Academic Internațional Eminescu, care la 13 ianuarie curent a marcat 25 de ani de la înființare. A repeta frazele sonore, festive nu adaugă nimic iubirii noastre pentru Eminescu. S-a și speculat mult, de pildă, în jurul intuițiilor sale științifice, a transpunerii lor „neverosimil” de frumos (Alex Ștefănescu) în versuri. Atunci când mi se pare însă că am întrezărit o idee încă neexplorată, o pun pe hârtie, mai mult ca problemă deschisă (reflex de matematician), pentru cei mai pricepuți decât mine, pentru eminescologi. Eu sunt doar un eminescofil...

R.R.: Și totuși... ați participat și dumneavoastră la Congresul Mondial al Eminescologilor, ediția 2022, cu o comunicare interesantă. Ați putea lansa un apel către toată românimea ca să trimită fotografii cu monumente dedicate lui Eminescu de acolo unde locuiesc. Ar putea fi completată pagina a doua cu ilustrații despre veșnicirea lui. La Chișinău, există două monumente importante: bustul de pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt” (autor Lazăr Dubinovschi) și monumentul din scuarul Teatrului Național „Mihai Eminescu” (autor Tudor Cataraga).

Gh.P.: Prin anii dintâi ai revistei, am avut un număr ilustrat cu imagini ale monumentelor Eminescu din România, Basarabia, alte țări. Îmi amintesc că cele două din Chișinău, cel din Cernăuți și altele mai notorii din lume, au apărut în revistă. La ora aceasta, mă preocupă mai mult monumente de la Primul Război Mondial, cel Al Reîntregirii, pentru prima pagină a revistei. Am început în ianuarie 2017, în pregătirea Centenarului Marii Uniri, și încă mai am ceva imagini în portofoliu. Aici voi avea curând nevoie de

ajutor – nu știu câte monumente au supraviețuit în Basarabia, câte au fost refăcute în ultimii ani, dar dacă aș primi asemenea imagini, m-aș bucura mult, le-aș folosi cu prioritate.

R.R.: Vorbiți-ne puțin și despre „Biblioteca revistei *Curtea de la Argeș*”, care a ajuns la 43 de titluri...

Gh.P.: ...Și este deja predat la editură volumul cu numărul 44! Ideea a fost ca revista, pe de o parte, să nu se rezume la a consemna evenimente culturale, ci și să provoace asemenea evenimente (de aici, Ziua Revistei, organizată aproape anual – nu și la vremea pandemiei...), pe de altă parte, revista să rămână în biblioteci, să poată fi citită și peste un deceniu sau mai multe. De aceea, solicit colaboratorilor *eseuri*, nu *referate*! Pasul imediat următor este strângerea acestor eseuri între coperte, în volume direct dedicate bibliotecilor. Avem deja un raft întreg cu volumele publicate până acum și, desigur, vom continua. Nu este însă simplu, ca și în cazul abonamentelor, piața cărții este în suferință, dar încă mai cred că *bibliotecile vor salva lumea* (parafrază la „frumusețea va salva lumea” – Dostoievski)...

R.R.: Nu putem trece cu vederea nici Anul Urmuz 2023, care a avut un amplu răsunet, în mare parte datorat revistei *Curtea de la Argeș*.

Gh.P.: Revista a fost „catalizatorul” principal, dar, odată „avalanșă” declanșată, lucrurile au luat o frumoasă desfășurare. Cărți noi, reeditări, piese de teatru, expoziții, spectacole de muzică, cercetări, scrieri literare sau de critică și istorie literară, timbre, medalie, volume bibliofile, de colecție, un asteroid numit Urmuz, un monument la Curtea de Argeș și un colț la Muzeul Municipal local, concursuri de creație literară... Plus un simpozion internațional, organizat la Curtea de Argeș, chiar de ziua nașterii lui Urmuz, 17 martie 1883, cu participanți din mai multe țări, cu volumul comunicărilor publicat înainte de întâlnire. Acum doi ani se împlineau 140 de ani de la naștere și 100 de la moarte, un an cu adevărat al „înainte-mergătorului” mișcărilor de avangardă din literatura secolului XX. Și încă mai sunt acțiuni în derulare (două doctorate în „urmuzologie”, de exemplu), pentru că mai sunt multe lucruri de aflat și de spus despre Urmuz.

R.R.: Și fiindcă suntem la începutul anului, aș vrea să mai punctați și alte realizări obținute în cadrul revistei, Academiei și al familiei...

Gh.P.: Poate este și un reflex al vârstei, al faptului că mi-am luat pensionarea în serios, dar, din toate punctele de vedere pe care le menționați, cred că principala realizare este... continuitatea. Cel mai motivat este acest lucru în ceea ce privește revista, faptul că din decembrie 2010 și până acum, aceasta a apărut lună de lună, riguros, de multă vreme cu 32 de pagini, nu 24 cum a fost „proiectată” inițial. Pe hârtie, ba chiar pe o hârtie de calitate, în paralel cu pagina de pe internet. Nu e puțin lucru la vremurile noastre instabile, complicate, când hârtia, poșta, totul se scumpește, iar oamenii sunt tot mai grăbiți, preocupați, închiși în bulele „rețelelor de socializare”, când planeta se mediocrizează, citește numai „rânduri scurte”... Am auzit de curând sugestia că, așa cum postim de Paști și de Crăciun, ar trebui instituit și un *post digital*, când să ne abținem de la a consuma (sau a fi consumați?...) de ecrane... Subscriu, desigur.

R.R.: Ați avut noroc să cunoașteți personalități care au impresionat lumea și pe dumneavoastră, o parte i-ați avut ca oaspeți la evenimente culturale de la Curtea de Argeș. Nu vă gândiți să scrieți și câteva volume de amintiri cu oameni și evenimente care v-au impresionat în mod deosebit?

Gh.P.: Corect, am fost cu adevărat norocos de întâlniri și colaborare cu oameni inteligenți, creativi, memorabili – de toate vârstele, de la seniori intrați în istoria unor discipline științifice la tineri doctoranzi strălucitori. „Suntem suma prietenilor”, se spune. Aș adăuga „și colaboratorilor”, măcar pentru a aduce vorba că sunt probabil informaticianul român cu cei mai mulți colaboratori, mult peste o sută, din cele 40 de țări pe care le aminteam mai devreme, coautori la articole sau cărți. Iar amintiri am scris deja... La 60 de ani, mi-am dăruit mie însumi o carte de memorii, le-am numit „memorii premature”, cu promisiunea, evident glumeață, că voi adăuga capitole noi la... 90 de ani, pentru a obține o carte de „memorii maturate”. Am câteva capitole noi consistente de adăugat (revista și Urmuz sunt două exemple la îndemână), dar încă nu mă îndemn la a scrie...

R.R.: Apropos, câte titluri ați editat anul trecut?

Gh.P.: Am editat mai multe cărți ale altora decât ale mele, ca editor propriu-zis de carte, iar dacă „editat” înseamnă „publicat”, în 2024 nu am publicat nicio carte a mea. Mi-au apărut însă în 2023 două cărți la care țin foarte mult, ambele în „Biblioteca Revistei *Curtea de la Argeș*”: *Anul Urmuz 2023* (la Editura Biscara

din București), o „dare de seamă” asupra evenimentelor din Anul Urmuz (plus, la final, o bibliografie a urmuzologiei), și *Alte 77 de editoriale* (la Editura Eikon, tot din București), continuare la un volum similar, publicat în 2017, conținând editoriale apărute în revistă. Scriam pe coperta acestui al doilea volum că este o „carte mărturisitoare”, pentru că încearcă să spună *cum văd eu lumea*, de pe Dealul Olarilor din Curtea de Argeș..., prin ochelarii bunicului pensionar...

R.R.: Ne puteți destăinui câteva proiecte pentru viitorul apropiat? Editorialul din ianuarie 2025 se încheie cu finalul Apelului din februarie 2017, „Identitate, Suveranitate, Unitate Națională”: Așa să ne judece Viitorul! Doina și Ion Aldea-Teodorovici cântau: „Eminescu să ne judece!” Pentru prezentul nostru, acești experți sunt cei mai credibili!

Gh.P.: Reiau ideea menționată și mai devreme: continuitatea este dorința/proiectul meu. Repet și contextul: pensionar mereu ocupat, revista, Academia, cultura în general, întrebarea obsesivă „cum merge lumea?”, în formă personalizată, „ce lume las eu nepoților mei?”

Apelul academicienilor din februarie 2017 a fost un moment care putea face istorie, a fost poate prea devreme, dar rămâne în istorie ca un semnal semnificativ, premonitoriu. Observați cât de actuală este ideea de suveranism, de revenire la statele naționale, la tradiție, la localizare, ca antonim al globalizării frenetice și hazardate din ultimele decenii. Încheiam atunci cu legământul „Așa să ne judece viitorul!”, convins de preocuparea sugerată mai devreme, privind lumea lăsată urmașilor, având în minte și o zicere genială a Regelui Mihai: „Țara nu este numai moștenită de la înaintași, ci și împrumutată de la urmași”. Avem o dublă responsabilitate. Iar judecata viitorului este implacabilă, nemiloasă, chiar dacă uneori pare că este târzie. Viitorul nu uită, oricât ne-am iluziona noi de contrariul. De obicei, apeluri de genul acesta se încheie cu tradiționalul „Așa să ne ajute Dumnezeu!” Nu este uitată nici această promisiune-rugăciune, dar Dumnezeu este uneori prea îngăduitor pentru așteptările omenești – și, oricum, „El nu ne bagă în traistă”...

Iar Eminescu ne judecă zilnic, din scrierile sale și de pe soclurile tuturor monumentelor sale, numai că noi nu-l prea luăm în seamă...

R.R.: Vă mulțumesc mult și sper ca acest interviu să cucerească inima cititorilor.

Gh.P.: Eu vă mulțumesc (am mai spus-o: din interviuri, aflu multe lucruri despre mine pe care nu le conștientizăm înainte...). La mulți și buni ani realizatorilor și cititorilor revistei. Și, desigur, sper să ne reîntâlnim, pe Argeș în Sus, pe Bâc în Jos... pe un mal frumos...

CZU 821.135.1.09(047.53)=135.1

PODURI DE SPIRIT ȘI CARTE ROMÂNEASCĂ: ANDREI VIZIRU ÎN DIALOG CU SIMONA MODREANU

*Andrei VIZIRU,
jurnalist*

În luna mai 2025, mai ales în partea a doua a lunii, am avut parte de o avalanșă de evenimente culturale, dar și de ploi, în alte părți, implicit în România, cu averse puternice, ca și în Macondo, dacă ar fi să parafrazez o nuvelă de-a lui Gabriel García Márquez. Să sperăm că pentru noi, românii dintre Prut și Nistru, aceste ploi vor fi cu semne de bun augur, precum și evenimentele culturale amintite. În cazul dat, mă refer la evenimentele ce țin de carte și spirit românesc, dintre care unele s-au suprapus. E bine sau nu, rămâne să mai medităm asupra acestui fapt. Vorba e de Zilele Literaturii Române, Festivalul de Poezie și cântec „Grigore Vieru”, duplex Iași-Chișinău și Zilele Bibliotecii „Onisifor Ghibu”. Mă voi referi în cele ce urmează la evenimentul ce a avut loc la Biblioteca „Onisifor Ghibu” – o întâlnire cu reprezentanții Editurii Junimea din Iași și prezentarea a trei cărți semnate de scriitorii din Republica Moldova care au apărut anul acesta la editura în cauză: romanul *Belladonna sau Podul Roman* de Ghenadie Postolache, volumul de versuri *bingo profesore freud* de Silvia Caloianu și cartea de versuri în proză *Templul lotusului roz (I: Ofranda iubirii răstignite)* de Vladimir Halipli.

În acest context, am realizat un interviul cu doamna Simona Modreanu, directorul Editurii Junimea și profesor universitar,